

polska pomoc

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Wiem, rozumiem, działam – edukacja rozwojowa w polskiej szkole

Krystyna Brząkalik

Temat: Chiny w Afryce – szansa na rozwój gospodarczy kontynentu?

Przedmiot:

podstawy przedsiębiorczości

Poziom:

szkoła ponadgimnazjalna

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego:

Treści nauczania — wymagania szczegółowe:

4. Państwo, gospodarka. Uczeń:

- 1) wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski;
- 2) wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie;

Cele zajęć:

Uczeń powinien:

- zapoznać się z danymi statystycznymi, określającymi sytuację gospodarczą w krajach Afryki Subsaharyjskiej,
- poznać fakty dotyczące globalnych współzależności gospodarczych w kontekście zmian ekonomicznych w krajach Afryki,
- ocenić wpływ chińskich inwestycji w Afryce na rozwój gospodarczy kontynentu,
- weryfikować stereotypowe oceny sytuacji gospodarczej państw afrykańskich.

Metody i techniki:

- analiza danych statystycznych
- praca w grupach
- analiza tekstu
- analiza SWOT

Czas:

cykl 2 godzin lekcyjnych

Wykaz materiałów pomocniczych:

- materiał pomocniczy nr 1 — dane statystyczne Banku Światowego o krajach SSA
- materiał pomocniczy nr 2 — ćwiczenie „Czego nie wiecie o afrykańskiej gospodarce”
- materiał pomocniczy nr 3 — tekst „Chiny w Afryce”
- materiał pomocniczy nr 4 — ćwiczenie „Chińskie inwestycje w Afryce”
- mapa Afryki

Literatura. Wykaz przydatnych stron internetowych:

Kruczkowska Maria, *Chińczycy chcą wykupić świat*, w: „Gazeta Wyborcza”, 1.10.2009.

Mitraszewska Agnieszka, *Chiński plan Marshalla, czyli pomoc finansowa dla Afryki*, w: „Gazeta Wyborcza”, 6.12.2009.

Winiecki Jędrzej, *Nowe kolory czarnej Afryki*, w: „Polityka” nr 13 (2749), 27.03.2010.

Business is transforming Africa for the better, w: „The Economist”, 10.06.2010.

The World Bank: <http://web.worldbank.org>

Opis realizacji zajęć:

1. Rozpoczynając zajęcia, wyjaśnij uczniom, że w trakcie lekcji będą zajmować się zagadnieniami dotyczącymi sytuacji gospodarczej w krajach afrykańskich. Porozmawiaj z nimi krótko i sprawdź, co wiedzą na ten temat.

2. Następnie zapisz na tablicy słowa „Gospodarka afrykańska” i zaproponuj klasie, aby metodą „burzy mózgów” zapisali na tablicy skojarzenia z tym pojęciem. Nie oceniaj treści zapisów, wśród których znajdują się zapewne stereotypowe określenia: „bieda”, „eksploatacja surowców”, „zacofanie” itp. Pozostaw zapis, do którego odwołasz się w kolejnych częściach lekcji.
3. Przypomnij klasie pojęcie „Afryka Subsaharyjska”. Powiedz im, że oznacza ono kraje położone na południe od Sahary. Poproś ochotników, aby posługując się mapą Afryki, zidentyfikowali najważniejsze państwa regionu.
4. Podziel uczniów na kilkusobowe zespoły. Rozdaj każdemu zespołowi zestaw kart (materiał pomocniczy nr 1), na których zamieszczono dane statystyczne Banku Światowego (ang. The World Bank), dotyczące Afryki Subsaharyjskiej (ang. Sub-Saharan Africa (SSA); skrót SSA pojawia się na kartach).
5. Wyjaśnij polecenie do ćwiczenia „Czego nie wiecie o afrykańskiej gospodarce” (materiał pomocniczy nr 2). Uczniowie, pracując w zespołach, czytają informacje zawarte na kartach z danymi Banku Światowego. Następnie umieszczają poszczególne karty w odpowiednich miejscach planszy, zamieszczonej w materiale. Dokonują selekcji informacji i przygotowują odpowiedzi na pytania: Które informacje najbardziej zaskoczyły uczniów? Dlaczego nie można analizować gospodarki krajów SSA jako całości? Czy gospodarki poszczególnych krajów SSA rozwijają się równomiernie? Jakie są najważniejsze bariery, utrudniające rozwój gospodarczy krajów SSA?
6. Zwróć się do przedstawicieli grup o zaprezentowanie wyników pracy. Plansze powinny zostać zawieszane w widocznym miejscu w klasie. Następnie poproś ochotników o podanie najbardziej zaskakujących dla nich informacji o gospodarkach krajów afrykańskich. Zapytaj, dlaczego dane te były dla nich zaskakujące. Czy zmieniły ich obraz Afryki? Zastanówcie się wspólnie, dlaczego nie można traktować gospodarki afrykańskiej jako całości. Zwróć uwagę na fakt, że przywołane dane ilustrują znaczne zróżnicowanie wszystkich wskaźników gospodarczych

w krajach SSA. Poproś o podanie przykładów, uzasadniających to twierdzenie (np. danych statystycznych dotyczących PKB, handlu zagranicznego).

7. Poleć reprezentantom grup, aby przedstawili odpowiedź na pytanie o rozwój gospodarczy państw SSA oraz podali 2–3 argumenty przygotowane przez grupę. Podkreśl, że dane dotyczące PKB oraz handlu zagranicznego uzasadniają pozytywną odpowiedź na pytanie. Następnie przedstawiciele grup powinni zapisać na tablicy ustalone przez grupę wcześniej bariery, które utrudniają rozwój gospodarczy krajów SSA. Pozostaw zapis na tablicy.
8. Powiedz klasie, że jedną z barier rozwojowych krajów afrykańskich jest brak kapitału. Zaznacz, że lukę tę próbują od dziesięciu lat zapełnić Chiny, które coraz więcej inwestują w Afryce. Następnie zaproponuj uczniom przeczytanie tekstu pt. „Chiny w Afryce” (materiał pomocniczy nr 3). Uczniowie mogą nadal pracować w poprzednio utworzonych zespołach. Po zakończeniu lektury zapytaj klasę: jaką działalność gospodarczą prowadzą Chiny w państwach afrykańskich? W jakich sektorach inwestują? Jakie efekty przynoszą chińskie inwestycje?
9. Poleć zespołom uzupełnienie arkusza SWOT (ćwiczenie „Chińskie inwestycje w Afryce” — materiał pomocniczy nr 4). Poproś je, aby na podstawie wiadomości o gospodarkach krajów afrykańskich, wskazały mocne i słabe strony inwestycji chińskich dla krajów afrykańskich. Następnie poleć im wypisanie wynikających z nich szans i zagrożeń dla rozwoju gospodarczego tych państw.
10. Omawiając zadanie, sprawdź, czy zespoły uwzględniły szanse i zagrożenia, wynikające z chińskich inwestycji. Podkreśl różne korzyści gospodarcze, ale zwróć również uwagę na negatywne konsekwencje chińskiej ekspansji na afrykańskich rynkach. Po omówieniu ćwiczenia powróć do zapisów, dotyczących barier rozwojowych Afryki. Zwróć uwagę na rolę inwestycji zagranicznych w ich pokonywaniu.
11. Na zakończenie zajęć odwołaj się do stereotypów, określających poziom gospodarczy krajów afrykańskich, które uczniowie wypisali podczas burzy mózgów na początku lekcji. Poproś

4

Wiem, rozumiem, działam – edukacja rozwojowa w polskiej szkole

ochotników, by przedstawili i uzasadnili krótko swoją opinię na temat: które z przedstawionych poprzednio stwierdzeń o stanie gospodarki państw afrykańskich są fałszywe, nadmiernie uproszczone? Dlaczego? Wysłuchaj opinii uczniów. Polecenie może także stanowić zadanie domowe.

Materiały pomocnicze

Materiał pomocniczy nr 1

Dane statystyczne Banku Światowego o krajach Afryki Subsaharyjskiej

<p>Łączny PKB RPA oraz Nigerii w cenach nominalnych stanowi 51,4% całego PKB, wytwarzanego przez Kraje Afryki Subsaharyjskiej (SSA).</p>
<p>Wzrost gospodarczy krajów SSA wyniósł 5,1%. Największy wzrost notuje Angola — 14,8%, najniższy — Botswana (-1,0%).</p>
<p>Największą wartość PKB w cenach realnych notuje się w RPA (183 mld USD), najniższą w Gwinei Bissau — (202 mln USD).</p>
<p>PKB per capita w dziesięciu najbogatszych krajach Afryki jest 25,2 razy większy niż w dziesięciu najbiedniejszych.</p>
<p>W RPA jest najwięcej telefonów komórkowych na 1 000 mieszkańców — 924, w Erytrei najmniej — 22.</p>
<p>W latach 1990–1999 w krajach SSA wzrost PKB na mieszkańca wyniósł 15% (z 1 158,90 USD do 1 327,80 USD), natomiast w latach 2000–2008 — 54% (z 1 372,90 USD do 2 113,90 USD).</p>
<p>Eksport z tych krajów wzrósł z 319 mld USD w 2007 r. do 413 mld USD w 2008 r. (o 29,7%), natomiast import z 305,3 mld USD w 2007 r. do 372,1 mld USD (tylko o 21,8%).</p>

<p>W $\frac{2}{3}$ krajów SSA tylko jeden lub dwa produkty stanowią przynajmniej 75% całkowitego eksportu tych krajów.</p>
<p>Udział sektora prywatnego w PKB jest najwyższy w Republice Zielonego Przylądka (33,7%), a najniższy w Angoli (1,8%).</p>
<p>RPA zużywa najwięcej elektryczności na osobę (4,809 kW/h), Etiopia najmniej (38,4 kW/h).</p>
<p>Procent osób dorosłych, którzy potrafią czytać i pisać jest najwyższy w Zimbabwe (91,2%), a najniższy w Mali i Burkina Faso (28,7%) (2007).</p>
<p>Kobiety stanowią największą część siły roboczej w Burundi (90,2%), najmniejszą część siły roboczej stanowią one w Sudanie (32,8%) (2007).</p>
<p>Długość linii kolejowych w RPA to 24 487 km, w Ugandzie — 259 km.</p>
<p>Firmy wskazują korupcję jako główne ograniczenie ich działalności najczęściej na Wybrzeżu Kości Słoniowej (75%) , najmniej w Ghanie (9,9%).</p>
<p>Na Seszelach 92% kobiet umie czytać i pisać, w Czadzie umiejętności te posiada 13% kobiet, a w Nigrze — 15%.</p>
<p>Założenie firmy w Gwinei trwa średnio 213 dni, natomiast w Rwandzie — 3 dni (2010).</p>

Procent firm, które muszą dawać prezenty, aby uzyskać kontrakty rządowe jest najwyższy w Republice Kongo (75,2%), najniższy na Mauritiusie (8,8%).

Aby sądownie potwierdzić umowę gospodarczą, w Sudanie trzeba wypełnić 53 różne procedury, natomiast w Rwandzie najmniej — 24 (2010).

Przeciętny czas odprawy celnej to — w przypadku eksportu od 16,6 dnia (Wybrzeże Kości Słoniowej) do 3,8 dnia (Gabon); w przypadku importu od 31,4 dnia (Republika Kongo) do 4,4 dnia (Lesotho).

W Sierra Leone użytkownikami Internetu są 3 osoby na 1 000 mieszkańców, na Seszelach — 371 osób. Na Seszelach przypada 212 komputerów na 1 000 mieszkańców (2005–2007).

Uwaga: dane za rok 2008, jeśli dane za inny rok — podano w nawiasach.

Źródło: Bank Światowy (The World Bank):

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/AFRICAEXT/0,,contentMDK:20563739~menuPK:1613741~pagePK:146736~piPK:146830~theSitePK:258644,00.html>

Materiał pomocniczy nr 2

Ćwiczenie „Czego nie wiecie o afrykańskiej gospodarce”

Pracując w zespołach, zapoznajcie się z danymi statystycznymi Banku Światowego zawartymi na kartach. Następnie dokonajcie selekcji informacji. Potnijcie karty, a następnie naklejcie poszczególne informacje w odpowiednich miejscach planszy.

Przygotujcie odpowiedzi na pytania:

- Które informacje najbardziej Was zaskoczyły?
- Dlaczego nie można analizować gospodarki krajów SSA jako całości?
- Czy gospodarki poszczególnych krajów SSA rozwijają się równomiernie?
- Jakie są najważniejsze bariery, utrudniające rozwój gospodarczy krajów SSA?

Zaprezentujcie sposób wykonania ćwiczenia całej klasie.

Gospodarka krajów Afryki Subsaharyjskiej	
Produkt Krajowy Brutto	Handel zagraniczny
Warunki prowadzenia biznesu	Zasoby ludzkie

Źródło: opracowanie własne.

Materiał pomocniczy nr 3

Tekst „Chiny w Afryce”

Przeczytajcie poniższy tekst i odpowiedzcie na pytania:

- Jaką działalność gospodarczą prowadzą Chiny w państwach afrykańskich?
- W jakich sektorach inwestują?
- Jakie efekty przynoszą chińskie inwestycje?

Obroty handlowe Chin z Afryką **zwiększyły się dziesięciokrotnie od roku 2000**. W 2008 r. **wzrosły o 45% i wyniosły 107 mld USD**. Obecnie Chiny są **największym inwestorem** w Afryce oraz **drugim** po USA **partnerem handlowym** kontynentu. Chińczycy w państwach afrykańskich kupują przede wszystkim **surowce** — ropę naftową z Angoli (są tam największym odbiorcą, a ropa z tego kraju to 16% importu Chin) oraz Nigerii, skąd odbierają jedną szóstą produkcji naftowej tego kraju, a także Libii. Kupują też platynę z Zimbabwe, miedź z Zambii, rudę żelaza z RPA. Afryka natomiast kupuje ponad 500 różnych chińskich produktów (np. telefony komórkowe, lekarstwa, odzież, samochody). Prawie połowę importu stanowią maszyny, wyroby elektroniczne oraz najnowsze technologie. Chiny pomagają krajom afrykańskim, nie tylko udzielając pomocy humanitarnej, ale też dostarczając *know-how* i nowe **technologie**. Ponadto Chiny udzielają państwom afrykańskim specjalnych koncesji, umarzają długi, prowadzą programy stypendialne i szkoleniowe oraz dostarczają specjalistów. Inwestują również w **sektor bankowy**. Chińskie banki państwowe podpisują umowy lub kupują udziały w bankach afrykańskich m.in. w Nigerii czy RPA. Umożliwia to napływ chińskiego kapitału i finansowanie projektów infrastrukturalnych w regionach poprzednio uzależnionych jedynie od inwestorów zachodnich.

W 2006 r. w Pekinie odbył się szczyt afrykańsko-chiński. Władze Chin zaprosiły 45 przywódców afrykańskich. Podpisali oni wiele umów gospodarczych, np. na budowę dróg ekspresowych w Nigerii, sieci telefonicznej dla wsi w Ghanie i huty aluminium w Egipcie. Od kilku lat delegacje władz chińskich coraz częściej przyjeżdżają do afrykańskich stolic, przywożąc kontrakty i kredyty. W 2009 r. władze Chin przeznaczyły w ciągu trzech lat **10 mld USD na nisko oprocentowane pożyczki** dla Afryki. Obiecały również **zniesienie cła na 95% towarów** w handlu z najbiedniejszymi

krajami afrykańskimi. Chiny oferują rządów państw afrykańskich również możliwość dzielenia się doświadczeniami wynikającymi z gwałtownego rozwoju gospodarczego. Ponadto **nie uzależniają inwestycji od przestrzegania praw człowieka**, nie stawiają warunków politycznych. Są w stanie udzielić pomocy wojskowej, **sprzedają broń** na przykład do Zimbabwe czy Sudanu — krajów objętych embargiem.

W ślad za przedstawicielami władz pojawiają się **przedsiębiorcy**, przedstawiciele koncernów, zwłaszcza naftowych, oraz deweloperzy. Chiny planują również **przenoszenie produkcji eksportowej**, zwłaszcza taniej, ale pracochłonnej (zabawki, buty) do krajów afrykańskich i utworzenie tam stref wytwórczych. W ciągu ostatniego dziesięciolecia w państwach afrykańskich założono **600 chińskich firm**, między innymi przedsiębiorstw, które wytwarzają towary na rynek wewnętrzny, ale też i takich, które eksportują do UE i USA, co ułatwiają ulgi celne, przyznawane przez Zachód dla produktów z biednych regionów Afryki. W krajach afrykańskich zamieszkało już **milion Chińczyków**, w tym przedsiębiorcy, robotnicy, specjaliści. W Algierii pracuje ich 50 000, w Angoli ok. 100 000, w Nigerii zaś mieszka więcej Chińczyków niż Brytyjczyków w czasach kolonialnych. Obok chińskich firm **powstają chińskie osiedla, sklepy, restauracje**. Zdarzają się **protesty** przeciw Chińczykom. Afrykańscy pracownicy skarżą się, że są wyzyskiwani, w zakładach panują złe warunki i produkty chińskie wypierają z rynku towary lokalne. Bankrutują afrykańskie firmy odzieżowe, np. w Lesoto.

Jednak za sprawą Chin również na Zachodzie odżywa zainteresowanie Afryką. Na afrykańskie rynki wchodzi **spółki produkujące dobra konsumpcyjne** — od zachodnich gigantów (np. Procter & Gamble), po koncerny samochodowe z Chin (Great Wall) i Indii (Tata). Zagraniczne firmy prawdopodobnie zaczynają traktować Afrykę jako bazę do produkcji, myśląc o przyszłości, kiedy niskie obecnie koszty pracy w Chinach i Indiach nieuchronnie wzrosną.

Źródło: opracowanie własne.

Material pomocniczy nr 4

Ćwiczenie „Chińskie inwestycje w Afryce”

Na podstawie informacji, które zdobyliście w czasie zajęć oraz wiadomości z innych źródeł, wypełnijcie arkusz SWOT. Wskażcie mocne i słabe strony inwestycji chińskich dla krajów afrykańskich, a następnie wypiszcie wynikające z nich szanse i zagrożenia dla rozwoju gospodarczego tych państw.

Chińskie inwestycje w Afryce	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
SZANSE	ZAGROŻENIA

Źródło: opracowanie własne.